

Ilmasotakoulu

ILMASK
PL 7
41161 TIKKAKOSKI

ILMASKSOTKOULOHEJEN ILMAVOIMIEN LENTORESERVIUPSEERIKURSSIN VALINNAT,
HS805/27.10.2022

PSYKOLOGINEN HENKILÖARVIOINTI ILMAVOIMIEN LENTORESERVIUPSEERIKURSSIN VALINNOISSA

1 Yleistä

Psykologisen henkilöarvioinnin tarkoitus on löytää lentoreserviupseerikurssille (LENTORUK) hakevien joukosta ne, joilla on psykologisten ominaisuuksiensa puolesta parhaat mahdollisuudet menestyä Ilmavoimien lentoupseerin tehtävissä. Henkilöarviointi kohdistuu sekä lentotehtävissä suoriutumiseen liittyviin ohjaajaominaisuuksiin että upseerin tehtävissä suoriutumiseen liittyviin henkilöominaisuuksiin. LENTORUK:n monivaiheisessa valintaprosessissa psykologista henkilöarviointia tehdään valinnan toisessa, neljännessä ja viidennessä vaiheessa. Lisäksi valintapsykologit osallistuvat valintakokoukseen.

Psykologisen henkilöarvioinnin toteuttaa Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen Toimintakykyosasto (PVTUTKL TOKYOS). TOKYOS tuottaa valinnan neljännessä ja viidennessä vaiheessa lausunnot hakijoiden soveltuvuudesta Ilmasotakoululle (ILMASK), joka käyttää niiden sisältämiä tietoja valintapäätösten ja -esitysten tukena.

Tässä ohjeessa kuvataan LENTORUK:n oppilasvalintaan liittyvän psykologisen henkilöarvioinnin perusteet sekä toteutus valinnan eri vaiheissa. Tämä ohje korvaa PVTUTKL:n ohjeen AP16048/19.9.2019.

2 Arvioitavat ominaisuudet

Hakijoiden soveltuvuutta arvioidaan tiedonkäsittely- ja psykomotoriseen kyvykkyyteen sekä persoonallisuuteen ja motivaatioon liittyvien ominaisuuksien suhteen. Arvioitavat ominaisuudet on määritelty sotilaslentäjältä vaadittavia ominaisuuksia koskevan tutkimustiedon perusteella.

2.1 Tiedonkäsittely- ja psykomotorinen kyvykkyys

Tiedonkäsittely- ja psykomotorisen kyvykkyyden arviointi tehdään tätä tarkoitusta varten kehitettyjen testien avulla. Tullakseen hyväksytyksi

hakijan tulee saavuttaa riittävä suoritustaso jokaisessa arvioitavassa osa-alueessa (Taulukko 1.). Huipputasoa ei edellytetä, mutta suoritus ei saa missään osa-alueessa olla vaadittua tasoa heikompi. Suoritukset eri osa-alueilla eivät siis kompensoi toisiaan.

Taulukko 1. Arvioitavat tiedonkäsittely- ja psykomotorisen kyvykkyyden osa-alueet

Kykyominaisuus	Miten ominaisuus ilmenee käytännössä?
Päättelykyky, yleisälykyky	ongelmanratkaisu (esim. vikatilanteen selvittäminen), oppiminen
Kielellinen työmuisti	tilannetietoisuuden muodostaminen sanallisen tai numeraalisen tiedon perusteella (esim. radioliikenteen ja näytöiltä saatavan tiedon käsittely), oppiminen
Avaruudellinen työmuisti	tilannetietoisuuden muodostaminen avaruudellisen tiedon perusteella (esim. oman sijainnin hahmottaminen ympäristöstä ja näytöiltä saatavan tiedon perusteella)
Avaruudellinen hahmotuskyky	tilannetietoisuuden muodostaminen avaruudellisen tiedon perusteella (esim. oman asennon ja liikkeen hahmottaminen kolmiulotteisessa tilassa)
Havaintonopeus- ja tarkkuus	oleellisen tiedon havaitseminen epäoleellisen joukosta (esim. kartan lukeminen, maalin etsintä tutkan näytöltä)
Tarkkaavaisuuden ylläpito, vigilanssi	oleellisen tiedon havaitseminen monotonisessa seurantatilanteessa (esim. näyttöjen valvonta)
Monitehtäväsuoritus	suoriutuminen tilanteissa, joissa tarkkaavaisuutta on jaettava usean samanaikaisen tehtävän kesken (esim. lentokoneen ohjaaminen mittarien perusteella)
Psykomotoriikka	raajojen liikkeiden hallinta aisti-informaation perusteella (esim. lentokoneen lentotilan hallinta ohjaimia käyttämällä)

2.2 Persoonallisuus ja motivaatio

Persoonallisuuden ominaisuuksia, niihin liittyviä käyttäytymisvalmiuksia ja motivaatiota (Taulukko 2.) arvioidaan persoonallisuustestien, psykologin haastattelun sekä ryhmätehtävässä tehtyjen havaintojen perusteella. Persoonallisuusominaisuuksien osalta ei ole olemassa yksiselitteisiä karsintarajoja. Soveltuvuuden kannalta on olennaista, että ominaisuuksissa ei havaita sellaisia puutteita tai ylikorostumista, jotka voisivat vaarantaa tehtävissä suoriutumisen. Vahvuudet ominaisuuksien

suhteen puolestaan tukevat suoriutumista lentäjän toimintaympäristössä.

Taulukko 2. Arvioitavia persoonallisuuteen ja motivaatioon liittyviä ominaisuuksia

Persoonallisuuden ominaisuus ja motivaatio	Miten ominaisuus ilmenee käytännössä?
Paineensietokyky	
stressinsieto jännittäminen	suoriutuminen tehtävistä kovan henkisen kuormituksen alla (esim. taistelutilanteet, vaaratilanteet), epävarmuuden sieto
Toimintatyyli	
vastuuntunto	vastuu ihmishengistä ja materiaalista
huolellisuus	monimutkaisten toimenpiteiden suorittaminen tarkasti
järjestelmällisyys	toimenpiteiden suorittaminen ohjeiden mukaisesti (esim. tarkastuslistojen ja proseduurien läpikäynti)
joustavuus	mukautuminen nopeasti muuttuviin tilanteisiin
Vuorovaikutusvalmiudet	
ryhmätyöskentely	ryhmässä toimiminen, ihmisten johtaminen
assertiivisuus	oman näkemyksen ilmaiseminen jämäkästi tilanteen niin vaatiessa (esim. turvallisuutta vaarantavien seikkojen esiintuominen)
Johtamisvalmiudet	
päätöksentekokyky	päätösten tekeminen, priorisoiminen
sosiaalinen rohkeus	esiintymistilanteet, ihmisten johtaminen
Motivaatio	
suoriutuminen	pyrkiminen jatkuvasti parempaan suoritukseen, halu oppia uutta ja päteväytyä vaativissa tehtävissä
ilmailu	perusteltu kiinnostus ilmailualaa kohtaan
johtaminen	halukkuus toimia johtajana sotilasympäristössä

3 Henkilöarviointi valintavaiheittain

3.1 Toinen valintavaihe

Valinnan toisessa vaiheessa toteutetaan esikarsinta, jonka tarkoituksena on löytää hakijoiden joukosta ne, joilla on parhaat edellytykset läpäistä neljännessä vaiheessa toteutettava psykologisten ominaisuuksien arviointi. Hakijat suorittavat yleislahjakkuutta mittaavan Peruskoe 1:n sekä johtamisvalmiuksia ja paineensietoa mittaavan Peruskoe 2:n. Kokeet ovat samat, jotka kaikki varusmiehet suorittavat ensimmäisten palvelusviikkojen aikana. Läpäistäkseen toisen valintavaiheen hakijan tulee sijoittua yleislahjakkuudeltaan varusmiesjoukon ylimmän 40 %:n joukkoon (Peruskoe 1:n tulos vähintään 6). Peruskoe 2:n perusteella ei toisessa vaiheessa suoriteta karsintaa. Sen sisältämää tietoa hyödynnetään seuraavissa valintavaiheissa arvioitaessa persoonallisuuden soveltuvuutta.

3.2 Neljäs valintavaihe

Valinnan neljännessä vaiheessa toteutetaan perusteellinen tiedonkäsittely- ja psykomotoriseen kyvykkyyteen sekä persoonallisuuden eri osa-alueisiin kohdistuva testaus. Hakijat kutsutaan TOKYOS:lla järjestettävään testitilaisuuteen ryhmissä. Tilaisuuden kesto on kaksi työpäivää. Testitulosten perusteella arvioidaan hakijan edellytykset jatkaa valinnan seuraavaan vaiheeseen. Tyypillisesti hieman alle puolet neljanteen valintavaiheeseen osallistuneista hakijoista suorittaa vaiheen hyväksytysti.

3.3 Viides valintavaihe

Valinnan viidennessä vaiheessa arvioidaan hakijan soveltuvuutta persoonallisuuteen ja motivaatioon liittyvien ominaisuuksien suhteen. Hakijat osallistuvat psykologin haastatteluun sekä ryhmätyöskentely- ja vuorovaikutusvalmiuksia kartoittavaan ryhmätehtävään. Nämä toteutetaan ilmailulääketieteellisten erikoistarkastusten yhteydessä.

Viidennessä vaiheessa psykologi tekee lopulliseen valintapäätökseen vaikuttavan arvion hakijan soveltuvuudesta kognitiivisen suorituskyvyn sekä persoonallisuuden ja motivaation osalta. Arvio ilmoitetaan neljännesnumeron tarkkuudella asteikolla 0-3 (Taulukko 3.). Jotta hakijan valintaa LENTORUK:lle voitaisiin suositella, tulee hänen saavuttaa kummastakin arvioitavasta osa-alueesta vähintään arvio 1,75.

Taulukko 3. Arviot ja niiden kuvaukset

Arvio	Kuvaus
3,0	Henkilö täyttää vaatimukset erittäin hyvin.
2,75	Henkilö täyttää vaatimukset hyvin.

2,5	Henkilö täyttää vaatimukset selvästi keskitasoa paremmin.
2,25	Henkilö täyttää vaatimukset hieman keskitasoa paremmin.
2,0	Henkilö täyttää vaatimukset keskitasoisesti.
1,75	Henkilö täyttää vaatimukset keskitasoa heikommin. Henkilö täyttää kuitenkin asetetut vähimmäisvaatimukset ja voidaan valita kurssille.
0-1,5	Henkilö ei täytä vaatimuksia yhden tai useamman arvioitavan osa-alueen suhteen. Henkilöä ei voida suositella valittavaksi kurssille.

3.4 Valintakokous

Valintakokouksessa henkilöarvion tehneet psykologit osallistuvat hakijoiden asettamiseen puoltojärjestykseen antamiensa kognitiivista suorituskäytettä sekä persoonallisuutta ja motivaatiota koskevien arvioiden kautta ja tarvittaessa tuovat esille arvioiden perusteet.

4 Tiedonkäsittely- ja psykomotorista kyvykkyyttä mittaavien testien uusintasuoritukset

Tiedonkäsittely- ja psykomotorista kyvykkyyttä mittaavien testien tulosten on yleisesti todettu paranevan ensimmäiseen suorituskertaan verrattuna suoritettaessa testejä uudestaan. Ihmisen todellisen kognitiivisen kyvykkyyden ei kuitenkaan ole todettu aikuisiällä kehittyvän eikä kyvykkyyden tarkoituksellisen harjoittamisen tehokkuudestaan ole saatu näyttöä. Testitulosten paraneminen (ns. harjoitusvaikutus) johtuu pääosin testitilanteeseen liittyvän jännityksen vähenemisestä sekä testien suoritustekniikan ja sisällön muistamisesta. Koska hakijoiden suoriutumista verrataan pääosin ensikertalaisten tuloksista koostuvaan vertailuaineistoon, asettaa harjoitusvaikutus uusijat ensikertalaisia edullisempaan asemaan. Persoonallisuuden osalta aidot muutokset ovat varhaisaikuisuudessa mahdollisia minkä vuoksi harjoitusvaikutus ei samalla tavalla koske persoonallisuuden arviointia.

4.1 Peruskokeet toisessa valintavaiheessa

Mikäli hakija on suorittanut Peruskokeet joskus aiemmin esim. varusmiespalveluksessa tai jonkin erikoisvalinnan yhteydessä suorittaa hän LENTORUK:n valinnassa nämä testit uudestaan. Peruskoe 1:n osalta aikaisemmat testitulokset tarkistetaan ja uutta tulosta verrataan niihin. Pääsääntöisesti uutta tulosta korjataan testissä esiintyvän harjoitusvaikutuksen huomioimiseksi vähentämällä aikaisempaa tulosta paremmasta tuloksesta yksi standardipiste (esim. uusi tulos 6 -> korjattu tulos 5). Mikäli uusi tulos on aikaisempaa heikompi jää se voimaan sellaisenaan. Tulos määritellään kuitenkin jokaisen testin uusineen hakijan

kohdalla yksilöllinen suoritushistoria huomioiden. Persoonallisuutta mittaavan Peruskoe 2:n uusintatulos jää voimaan sellaisenaan.

4.2 Neljännen valintavaiheen testit

Harjoitusvaikutuksen vähentämiseksi ja hakijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi neljännen vaiheen tiedonkäsittely- ja psykomotorista kyvykkyyttä mittaavien testien uusintasuoritus on mahdollista aikaisintaan kahden vuoden kuluttua edellisestä suorituksesta. Lisäksi uusintatesteissä saaduista parantuneista tuloksista vähennetään yksi standardipiste niiden testien osalta, joissa harjoitusvaikutuksen on todettu vaikuttavan tuloksiin voimakkaimmin. Käytäntö perustuu henkilöarvioinneissa yleisesti noudatettuun toimintatapaan sekä TOKYOS:n tekemään tutkimukseen harjoitusvaikutuksen voimakkuudesta LENTORUK:n valinnoissa käytetyissä testeissä. Mikäli uusi tulos on aikaisempaa heikompi jää se voimaan sellaisenaan. Persoonallisuutta mittaavien testien tuloksia verrataan aikaisempiin tuloksiin mahdollisten persoonallisuudessa tapahtuneiden muutosten arvioimiseksi.

Mikäli hakija ei siis edellisellä hakukerralla ole valinnan neljännessä vaiheessa tekemissään testeissä saavuttanut tiedonkäsittely- ja psykomotorisen kyvykkyytensä osalta vaadittua suoritustasoa ja testien suorittamisesta on kulunut alle kaksi vuotta, ei häntä kutsuta suorittamaan uudestaan neljännen valintavaiheen testejä. Hänen etenemisensä valinnassa keskeytyy edellisen hakukerran tulosten perusteella.

Mikäli valinta on edellisellä hakukerralla keskeytynyt persoonallisuusominaisuuksissa todettujen puutteiden perusteella ja testien suorittamisesta on kulunut alle kaksi vuotta, kutsutaan hakija suorittamaan uudestaan neljänteen valintavaiheeseen sisältyvät persoonallisuustestit. Tiedonkäsittely- ja psykomotoristen kykyjen osalta hänen soveltuvuutensa määritetään edellisen hakukerran tulosten perusteella ja persoonallisuuden osalta sekä uusiin että aikaisempiin testituloksiin pohjautuen.

Mikäli hakijan edellisestä hakukerrasta on kulunut vähintään kaksi vuotta, kutsutaan hakija suorittamaan neljännen valintavaiheen testit kokonaisuudessaan. Mikäli hänen tiedonkäsittely- ja psykomotorista suorituskyyä mittaavien testien tuloksensa ovat aiempia tuloksia paremmat, vähennetään niistä yksi standardipiste harjoitusvaikutukselle herkimpien testien osalta. Mikäli uudet tulokset ovat aiempia tuloksia heikommat, jäävät ne sellaisenaan voimaan. Persoonallisuuden arvioinnissa hyödynnetään sekä uusia, että aikaisempia testituloksia.

5 Luki- ja oppimisvaikeudet

Luki- ja oppimisvaikeudet voivat haitata suoriutumista lentäjän koulutuksessa ja uralla. Näiden vaikeuksien vaikutuksia hakijan

suoriutumiseen LENTORUK:n psykologisessa henkilöarvioinnissa ei tämän vuoksi hyvitetä. Hakijoiden, joilla on todettu luki- tai oppimisvaikeus tulee kuitenkin toimittaa lausunto vaikeudesta neljännessä valintavaiheessa. Vaikeuden vaikutus hakijan soveltuvuuteen arvioidaan lausunnon ja hakijan testisuoritusten perusteella tapauskohtaisesti. Lausunnon tulee olla erityisopettajan, lääkärin, psykologin tai puheterapeutin tekemä ja siitä tulee käydä ilmi vaikeuden laatu, vakavuus, tutkimuksen ajankohta, tutkimuksen tehnyt henkilö sekä tutkimuksessa käytetyt menetelmät. Lausunnon tulee olla tehty peruskoulun yhdeksännellä luokalla tai sen jälkeen ja perustua yksilötutkimukseen (ei ns. seula tai ryhmätutkimus).

6 Hakijan oikeudet

Psykologiseen henkilöarviointiin osallistuminen on vapaaehtoista. Hakija voi milloin tahansa keskeyttää osallistumisensa arviointiin. On huomioitava, että tällöin valintapäätöksen tekijöillä ei kuitenkaan ole riittävästi tietoa hakijasta valintapäätöksen tekemiseksi.

Jokaisella hakijalla on mahdollisuus saada henkilökohtainen suullinen palaute hänestä tehdystä psykologisesta henkilöarviosta. Palautemahdollisuus tarjotaan hakijalle, kun valintaprosessi on hänen kohdallaan päättynyt. Hakija saa ohjeet palautteen pyytämisestä saadessaan tiedon valinnan lopputuloksesta.

7 Hakijan velvollisuudet

Hakijan tulee käyttäytyä henkilöarviointiin liittyvissä tilaisuuksissa asiallisesti muiden hakijoiden suoriutumista häiritsemättä ja noudattaa annettuja ohjeita. Hakijan tulee ilmoittaa tilaisuuden johtajalle, mikäli ei ymmärrä ohjeita tai jos testin tai annetun tehtävän suorittamisessa ilmenee ongelmia. Hakijan tulee vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin rehellisesti.

Psykologiseen henkilöarviointiin ei tule osallistua sairaana. Sairastumisen tai muun vastaavan arviointitilanteeseen osallistumisen estävän tekijän ilmetessä hakijan on heti ilmoitettava esteestä valintaorganisaation edustajalle ja pyrittävä siirtämään arviointi toiseen ajankohtaan. Hakija on velvollinen ilmoittamaan esteestä myös sen ilmetessä kesken testi- tai arviointitilaisuuden. Mikäli hakija ei ilmoita esteestä ja siitä huolimatta osallistuu arviointiin, ei hänellä ole esteeseen vedoten oikeutta myöhemmin vaatia kyseisen arvioinnin tai sen osien uusimista.

8 Testitietojen säilytys ja myöhempi käyttö

Testitiedot säilytetään TOKYOS:lla sivullisilta suojattuna mahdollista uutta hakua tai seurantaa varten. Mikäli henkilö hakee Puolustusvoimiin kadettikurssin johtokeskusopintosuunnalle, taistelunjohtokoulutukseen

tai lennokkioperaattorikoulutukseen voidaan näissä valinnoissa hyödyntää LENTORUK:n valinnoissa kerättyjä testituloksia kohdassa 4 kuvattun uusintakäytännön mukaisesti. Testitiedot ovat osa asevelvollisrekisterin (AVR) soveltuvuustestausrekisteriä. Tiedot säilytetään AVR:ssä niin kauan, kuin henkilö kuuluu Puolustusvoimien reserviin. Tämän jälkeen tiedot säilytetään pysyvästi erillisessä testausrekisterissä mahdollista tutkimuskäyttöä varten Arkistolaitoksen päätöksen AL/19625/07.01.01.03.01/2014 mukaisesti.

Johtava tutkija
PsT

Petteri Simola

Tutkimusalojohtaja
Psykologian maisteri

Heli Aalto

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

JAKELU

TIEDOKSI

ILMAVE HENK-OS
Otto Kinnunen, Ilmasotakoulu Esikunta
PVTUTKL johtaja
Jaakko Kulomäki, Puolustusvoimien tutkimuslaitos Toimintakykyosasto
PVTUTKL TOKYOS